

„Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi!“

VARPAS

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

2007 Lapkritis

Nr. 11(157)

Adolfas Ramanauskas-Vanagas

1918 03 06 – 1957 11 29

Brigados generolas, partizanas nuo 1945 m. Dainavos apygardos vadas, vėliau Pietų Lietuvos srities vadas. Po 1949 metų, įkūrus Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdį, išrinktas LLKS tarybos prezidiumo pirmininko pirmuoju pavaduotoju, LLKS Gynybos pajėgų vadu. Nuslopinus ginkluotą pasipriešinimą, slapstėsi, parašė atsiminimų knygą „Partizanų gretose“. 1956 m. suimtas ir po kankinimų sušaudytas. Apdovanotas 1-ojo ir 2-ojo laipsnio Laisvės Kovos kryžiais (1950 m.), Vyčio Kryžiaus 2-ojo ir 1-ojo laipsnio ordinais (po mirties 1998 m.)

Mykolą Svirnelį
šimtmečio
proga

Andriejų Vincentą
Ulevičių
85-mečio proga

Petrą Girdzijauską
75-mečio proga

Joną Dūdą
70-mečio proga

Lapkričio gėla

Auksutė Ramanauskaitė-Skokauskienė

Kaip ir kiekvienais metais po auksinio rudens, ateina lapkritis. Ateina su šaltais vėjais, lietumis, darganomis. Paskutiniai medžiuose užsilikę lapai plėšomi vėjo skaudžiai virpa ir atrodo, kad vėjas juos plėšia ne nuo medžių, o nuo širdies, kaip buvusio gyvenimo skaudžius prisiminimus.

Šiomet jau penkiasdešimtas lapkritis, kai po žiauriausių kankinimų buvo su-

šaudytas mano Tėvelis, partizanų vadas generolas Adolfas Ramanauskas-Vanagas.

Lemtinga tapo 1956m. spalio 12-ji diena, kuomet KGB agento „Žinomas“ (tikroji pavardė Antanas Urbonas) išduoti buvo areštuoti mano tėvai.

Dvylika metų KGB nepavyko mūsų surasti, nors šiam tikslui jie skyrė labai daug jėgų ir dėmesio.

Prieš 50 metų, patyręs siaubingas fizines ir dvasines kančias, 1957m lapkričio 29-ją Tėvelis buvo sušaudytas.

Nuo to laiko tarsi pasidarė žvarbesni lapkričio vėjai, o vėlinių kiekvienoj žvakelės liepsnoje regiu ir jo atminties šviesą, nes iki šiol negaliu surasti kur budeliai padėjo Tėvelio kūną.

Atmintyje liko giedras Tėvelio veidas, ramus balsas, mūsų bendravimas ir skausmingas paskutinis pasimatymas KGB kalėjime.

Grįžusi iš lagerio, ir mama dažnai prisimindavo Tėtį, jų gyvenimą, paskutines kartu praleistas dienas. Ypač jai buvo brangūs Tėvo žodžiai, pasakyti arešto akimirka: „Mylėjau Tave, Birute“.

Ginkluotų budelių krūva užgriuvo juos staiga, netikėtai, išdavikui davus ženklą. Tuomet, kai užklupo tamsa, kai pasipylė smūgiai, spardimai, rusiški keiksmas, tie Tėvo žodžiai buvo ir atsisveikinimas ir padėka už vienas kito supratimą, už buvusį nepaprastą Jų bendrą gyvenimą.

Sovietinė okupacija suardė mano tėvų svajones ir planus. Jie, jauni pedagogai tikėjosi savo darbu ir žiniomis turtinti ir gražinti nepriklausomą Lietuvą, svajonėse matė gražią savo šeimą. Tačiau, užaugę laisvės dvasia, jie negalėjo taikstyti su Tėvynės pavergimu užėjus sovietinei okupacijai. Jie tapo partizanais, kovotojais už savo tėvynės laivę, už savo valstybę. Tėvai susituokė 1945 metų spalį. Abu buvo tikintys, krikščioniškai išauklėti. Todėl, nežiūrint tų ypatingų sąlygų į kurias jie pateko tapdami partizanais, tuokėsi bažnyčioje, kaip ir dera katalikams. Nedzingės bažnytelė nebuvo mačiusi vestuvinių apeigų tokiu neįprastu laiku. Saugumo sumetimais jungtuvės vyko naktį, o į bažnytelę susirinkę žmonės buvo partizanai ir kunigo Zigmo Neciunsko šeimynykščiai.

Kukli vakarienė klebonijoje ir gražiausi, šviesiausi palinkėjimai jauniems ir Tėvynei Lietuvai. Jie buvo užrašyti, sudėti į stiklinį indą, užlakuoti ir užkasti Nedzingės klebonijos žemėje.

Gražiu prisiminimu Tėvams liko sužieduotuvės Alytuje pas kunigą Šliumpą, gražiu prisiminimu liko ir jungtųjų apeigos Nedzingės bažnytelėje. Kasdienybė tapo nuolatiniai pavojai, akistata su mirtimi, darbas ir gyvenimas bunkeryje.

Tėvų santuoka atlaikė baisias gyvenimo sąlygas ir buvo labai tvirta. Ji truko dvylika partizaninio gyvenimo metų, iki pat jų arešto, nes jie patys buvo labai tvirti savo dvasia, tikėjimu į Dievą, savo meile, idėjomis. Jie paliko man savo dvasios šviesą. Ji mane šildė, kai likau viena, ji ir dabar man šviečia. Tėvai apdovanojo mane savo tiesa, savo meile, gyvenimo vertės supratimu. Jų atminties šviesa visada bus su manimi.

Varpinaitė laisvės kovotojų atminimui

Danutė Šilininė

Didžiojo Lietuvos humanisto Juozo Tumo Vaižganto gimtajame Svėdasų krašte, Kunigiškių kaimo kavinaitėse tėviškėnas architektas šviesios atminties Bronius Kazlauskas Varpinaite įamžino Vaižganto rinktinės 1949 metų lapkričio 2 d. Drobčiūnų miške žūtibūtinėje kovoje kritusius partizanus, kuriems vadovavo Albertas Nakutis-Viesulas iš Malaišių kaimo. Greta jos – antkapis broliui Stasiui, kurio jaunystę pražudė Norilskas, Stasys Gimbutis-Rūkas, Kazys Palskys-Ažuolas, Petras Černius-Tigras, Petras Dilys-Eimutis, Jonas Meškauskas-Caras, Petras Miškinis-Šarūnas. Amžina ramybė jiems!

Brolišką kapą, į kurį atgulė iš buvusių duobių slapta atgabenti kūnai, tamsią naktį pašventino kunigas Juozas Zdebskis, aprašytas „Akiplėšoje“ pagal sekimo bylą.

Atmintyje atbunda moksleiviška vaikystė, ir širdyje atsikartoja „Lietuva brangi“ balsingai dainuojančių būsimų partizanų pamirštas posmas nepriklausomoje Lietuvoje:

*Kaip linksma sodžiūos, kai vyturėlis
Jaukiai pragysta, aukštai iškilęs,
Ar saulė leidžias, ir vakarėlis
Ramumą neša, saldžiai nutilęs...*

O mes, tapę gimnazistais, prasidėjus rezistencinei kovai, Svėdasų gimnazijoje per pamokas iš krūtinių gelmių traukėme: „Oi neverk, motušėle, kad jaunas sūnus eis ginti brangiosios Tėvynės...“.

Žinojome, kad ne tik Alberto Nakučio-Viesulo sužadėtinė sodina ant mylimojo kapo neužmirštuoles, pasak Maironio, gražiausias gėles atminimo, bet ir kitos mergaitės, slapta klūpėdamos prie žuvusiųjų amžino poilsio vietų, per skruostus byrant ašaroms, kuždėjo nemirtingąjį Poetą:

*Užmigo žemė. Tik dangaus
Negesta akys sidabrinės,
Ir sparnas miego malonaus
Nemigdo tik jaunos krūtinės*

*Neužmigdys naktis žvaigždės,
Nenuramins širdis troškimų,
Širdis ko ieško, kas atspės,
Kai skęsta ji tarp atminimų.*

O tie, kurie pateko į nuožmių okupacinių lagerių nelaisvę, ragino mus ir gyvent, ir mirt, jei reikės, kaip malda kartojant Maironį:

*Čia bočiai už laisvę tiek amžių kariavo,
Čia mūsų Tėvynė ir buvo, ir bus!*

Kai 1987 m. pasirodė profesorės Vandos Zaborskaitės monografija „Maironis“, Lietuva šią knygą sutiko džiaugsmingu triumfu. Ir aš parašiau padėkos laišką. Profesorė atsakė: „Kaip gera, kad Poetas sujungė žmonių jausmus ir protus!“

Skamba varpas, atlydint į kaimo kapelius išėjimą amžinybėn, ir savo skambėjimu primena žuvusių jaunuolių auką vardan Tėvynės, o širdis vėl ir vėl grįžta prie nemirtingojo Poeto, nors šiemet 145 metai nuo jo gimimo.

*Daug kentėjus šalis, žeme bočių senų,
Pasiūlgusi saulės dienų,
Atsibuski ir kelkis, džiaukis veidu viešu:
Atgimimo tau giesmę nešu.*

*Aš tau giesmę nešu ištvermės ir vilties
Po sunkios vakarykščios nakties!
Daug kentėjus, Tėvyne, užmirški vargus!
Juk tu - mano naktis ir dangus...*

SVEIKINIMAS

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga sveikina neeilinę Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos (LiJOT) Asamblėją!

Dėkojame Lietuvos jaunimo organizacijoms ir Tarybai už veiklą, nukreiptą į jaunimo dorovinio, tautinio patriotinio atgimimo skatinimą Lietuvos valstybės tvirtinimo vardan.

Nuoširdžiai linkime visoms Lietuvos jaunimo organizacijoms, ypač naujai išrinktai Tarybai, telktis prie visavertės veiklos lietuvių tautos ir jos valstybės labui, nenukrypstant į bet kokio partiškumo dominavimą.

*Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungos valdybos pirmininkas
Jonas Burokas
Leidinio „Varpas“ redakcija
Algimantas Zolubas*

Ugdė žodžiu ir pavyzdžiu

Milda Marcinkevičiūtė-Andriulienė

Svarbiausi tautos patriotų ugdytojai – šeima ir mokykla. Nepriklausomoje Lietuvoje šeimos ir mokykla sugebėjo išauginti tokią jaunimo kartą, kuri nedvejodama stojo laisvės ginti prieš 60 kartų skaitlingesnį okupantą. Lietuvos išdavikai paleckiai-sniečkai bei okupantai 1940 metais pirmiausia į tremties vagonus sukišo mokytojus; juk jie J.Paleckio ir kitų kolaborantų šutvės susirinkime užtraukė Lietuvos himną.

1940 – 1944 metais Vyžuonų pradžios mokykloje dirbo ryžtingi Lietuvos patriotai Juozas ir Sofija Marcinkevičiai. J.Marcinkevičius, gimęs 1904 m., eksternu 1923 m. išlaikė gimnazijos egzaminus, 1929 m. baigė karo mokyklą ir leitenantu išėjo į atsargą. 1941 m. traukiantis sovietiniams okupantams, J.Marcinkevičius, kaip šaulių kuopos vadas, sukūrė patriotų aktyvistų būrį, kurie saugojo tiltus per Šventąją bei, nuginklavę sovietinius karius, sukaupė daug ginklų. Rudųjų okupantų metais mokytojai Juozas ir Sofija ugdė jaunimą tautiška, katalikiška dvasia ne tik mokykloje, bet ir savo vaikus Mildą, Rimantą, Vidmantą. Mokytojas turėjo gražų sodrų balsą, nuostabiai gebėjo bendrauti su žmonėmis. Steigė ateitininkų, pavasarininkų, jaunalietuvių būrelius ne tik mokykloje, bet ir Vyžuonų miestelyje. Jaunimui labai vaizdžiai su įsimintinais pavyzdžiais aiškino, kad svarbiausia ir brangiausia vertybė – Laisvė. Mokyklos ir miestelio jaunimo mėgstamiausia daina buvo „Lietuva brangi“, kurią mokytojas ypač gražiai giedodavo.

Laisvės dvidešimtmetis baigėsi. Du žmogžudžiai pasidalino Baltijos valstybes, ir 1940 m. birželio 15 d. pusmilijoninė nuskurusi Kremliaus armija užplūdo Lietuvą. J.Paleckio režisuojamas cirkas sukūrė „liaudies valdžią“. Pirmas, Kremliaus emisarų diriguojamas, tos valdžios tikslas – sunaikinti Lietuvos patriotus, ypač mokytojus, kurie ir išugdė patriotų kartą. J.Paleckis, per savaite tapęs „liaudies“ seimo pirmininku, vėliau prezidentu, parridena Stalino „saulę“, o traukiniai su lietuviais patriotais, mokytojais, karininkais, mokslo veikėjais, darbščiais ūkininkais rieda į šiaurę...

1940 – 1941 m. mokytojas Juozas Marcinkevičius išvengė okupantų bei kolaborantų nagų. Bet 1944 m. liepos mėn. raudonasis okupantas ir iš tautos padugnių sukūrė

Sofija ir Juozas Marcinkevičiai, tarp jų dukrelė (šio rašinio autorė) Milda, vystykliuose – sūnus Rimantas

tas stribų būrys, ne be išdavikų pagalbos, mokytoją suranda žmonos motinos ūkyje Varniškiuose. Suėmė. Jo byloje (arch. byla Nr.2557/3) minimi ir egzекutoriai, ir išdavikai. Mokytojas ne tik mokė būti drąsiais ir dorais patriotais savo mokinius, bet ir pats savo elgesiu įrodė, kad jo žodžiai nesiskyrė nuo darbų; savo bendraminčių neišdavė.

Po beveik metus trukusio tardymo ir baisaus kankinimo, 1945 m. gegužės 8 d. mokytojas J.Marcinkevičius nuteisiamas 10 metų kalėti lageryje ir 5 metams atimama teisė grįžti į Lietuvą (iki 1947 m. okupantai taikė tik dvi bausmes: 10 metų arba mirtis). Mokytojas Sibire išbuvo 16 metų. 1953 m. mirus Kremliaus tironui Stalinui, Sibiro katorgininkų padėtis pamažu pradėjo keistis, leista pas juos atvykti šeimos nariams. Vykusi su vaikais pas vyrą į Sibirą mokytoja Kutkienė, J.Marcinkevičiui nuvežė sūnų Rimantą.

Į Lietuvą mokytojas grįžo 1960 m. Paliejęs, be sveikatos, eidamas 56-ius metus, 1961 m. mokytojas mirė.

J.Marcinkevičius 1928 m. buvo apdovanotas Lietuvos nepriklausomybės medaliu, 1939 m. – Šaulių žvaigždės ordino medaliu.

Juozui Marcinkevičiui, atsargos leitenantui, žodžiu ir ginklu gynusiam Lietuvos laisvę, 2003 m. pripažintas kario savanorio statusas.

Algirdas Petrusevičius - nekaltas

Ričardas Kalytis

Algirdas Petrusevičius nuteistas už neteisėtą ginklų laikymą. Jis jais nesinaudojo, nieko nenušovė, jis juos tiksliai laikė. Mūsų teismai paraidžiui besilaikantys paragrafų, ji ir nuteisė, neatsižvelgdami į jo asmenybę, į pasiaukojančią jaunuolio kovą su okupantu, į jo kančias lageryje, į pramušgalviškus žygius pabėgant, netenkant rankos ir į jo dvasinę beginklio invalido būseną. Gal jam ginklas teikė fizinę ir dvasinę ramybę. Pridursime, jog jis buvo ir ginklų konstruktorius.

Aš noriu skaitytoją nuvesti į caristinę „deržimordinę“ Rusiją, kad galėtum palyginti mūsų laikų teisėtvarką ir mūsų bejausmius, brangiai apmokomus teisėjus, išėjusius iš sovietinės erdvės ir tęsiančius tų laikų baisingas tradici-

jas. Aš jus nuvesiu į 1878 metų Rusiją, kur po Aleksandro Antrojo Teismų reformos, jau galiojo prisiekusiųjų teismas. Tais metais revoliucionierė Vera Zasulič peršovė Peterburgo policijos viršininką Fiodorą Trepovą. Liberalizuotas tų laikų teismas pagimdė labai aukštos kvalifikacijos, didelės kultūros ir dvasios advokatų kohortą. Jų ginamosios kalbos tapo literatūros ir teisės nesenstančiais kūrinių. Kai teisme kalbėdavo nepalyginamasis Plevaka, ištuštėdavo universitetai, visi verždavosi jo klausyti, o po teismo ilgai dar diskutuodavo sostinės laikraščiai. Jo kalba teisme būdavo valstybės įvykis.

Na, regis, ar dar galima ginti žinomą revoliucionierę, pilną ištūžio carinei valdžiai, iš nelegalaus ginklo peršovusią aukštą pareigūną? Apklausęs nusikaltėlę, genialus ad-

vokatas vis tiki sutiko ją ginti. Tai buvo rizikingas žingsnis. Kažin ar pralaimėjus būtų jam taip lengvai atleidusi? Šioje byloje advokatas surado reikšmingą kliautį. Sėdint nusikaltėlei Pertopavlosko tvirtovėje, tas pats Trepovas viešai kalėjimo kieme nuplakė rykštėmis prasikaltusį kalinį. O tai jau buvo draudžiama.

Liberalusis caras jau buvo panaikinęs fizines bausmes. Šituo faktų genialus advokatas ir grindė savo ginamąją kalbą. Girdi, mūsų šviesiausias monarchas dovanoja liaudžiai laisves, o šitokie deržimordos Trepovai neklauso caro, toliau terorizuoja liaudį. Manot, kad atsirado nors vienas činovnikas, kuris sudraudė Trepovą, kad atsirado nors vienas teismas kuris nuteisė Trepovą? Ne. Trepovai ir toliau pasiryžę trypti liaudį, šviesųjį carą ir visą Rusiją. Na, kaip kovoti su tokiais Trepovais, jei nėra priemonių. Ne, pasirodo yra tikrai vienintelis kelias, ir jį pasirinko drąsioji Vera. Ji žinojo kas jos laukia, bet ji aukojosi. Garbė pasiaukojusiajai! Kalba iš tikrųjų buvo ilga ir graudinanti. Salė ir prisiekusieji klausydami šluostėsi ašaras. Ilgai užsidarę tarėsi prisiekusieji, kol išėjęs pirmininkas ištarė lemtingą žodį: „Nekalta“.

Ne vieną, o daug kliaučių galima surasti ir Algirdo Petrusevičiaus byloje. Sakykite, ar nesudrebėjo jums širdis, kai sužinojote, kad vėl mus valdo pirmasis sekretorius? Sudrebėjo, prisiminus ką jis kalbėjo. „Suverenitetas SSRS sudėtyje, Tarybinė armija - mūsų gynėja, išėjimas iš SSSR - nesąmonė“. Kiek jis turėjo slaptų kontaktų su Maskva, kiek melavo (Maskvą painiojo su Kaunu), kaip jis norėjo perrašyti gerą sutartį su Maskva ir t. t. Niekada jis neatsiprašė, nepasiaiškino. Ir iki šiol neatsirado instancijos, kuri sudraustų buvusį „pirmąjį“. O Petrusevičius buvo laisvės kovotojas, davęs ištikimybės priesaiką Lietuvai, todėl reikia jį suprasti. Kilus pavojui, jis vėl buvo pasiryžęs kovoti, imti ginklą į rankas. Ar už tai jį reikėjo teisti? Nebe daug tokių

Kalba Algirdas Petrusevičius

liko, jie išeina, reikia juos pagerbti, o nesodinti į kalėjimus. Vargšai Laisvės kovotojai, jie pažino ir okupacinius, pažins ir atkovotos Lietuvos kalėjimus.

Gyvenant Sibire mus pasiekė pribloškiantis gandas: pabėgę iš lagerių litovcai užėmė Zimos miestelį. Gandas, žinoma, buvo perdėtas. Miestelis nebuvo užimtas, bet baimės buvo daug kam įvaryta. Tenai iš tikro buvo sulaikytas pabėgęs Algirdas Petrusevičius su savo draugais.

Petrusevičius yra legendinė Lietuvos asmenybė. Būčiau jaunesnis, parašyčiau, jei sugebėčiau apie jį sukrečiantį tragišką romaną. Bet ... ar atsirastų leidėjas? Dabar „miegančių drugelių“ metas.

Aišku viena, - negalima tokias asmenybes teisti viename teisme kartu su tikraisiais nusikaltėliais. Jiems reikalingas dvasiškesnis ir liberališkesnis, koks yra prisiekusiųjų teismas. Tai klausimas mūsų Prezidentui. Gal jau atėjo laikas tikroms teismų reformoms, kokios jau galiojo Carinėje Rusijoje 1878 metais?

Dainų šventės atgarsiai

Puikios ir abejotinos vertės dovanos Mindaugo karūnavimo dienai

Petras Girdzijauskas

ŠOKIŲ DIENA – odė moterų elitui, choreografės Lai-mutės Kisielinės režisuota, kurią grojo ir šoko dalyviai Kaune kaip „Lino sakmė“ įsimins ilgam. Nuostabiausia tai, kad šokių meno moterų elitas pasinėrė į lietuviško liaudies meno gelmes, nenutrūkstamų jo tradicijų tęsti-numo grandinę ir pateikė visiems ją per vaikus, jaunimą ir suteikė mums viltį, kad šis, tik mūsų grožis riš prie mūsų krašto beišsivaikščiojančius Lietuvos vaikus, vilios atgalios – Tėvynėn. Elitas, kuris parodė kaip nusimetama okupacinė kupra, kurią tebenešioja daug žinisklaidininkų, seimūnų, valdininkų, o ir dalis piliečių, vis už tą Judo sidabrinį, kurį vis pameta ir pameta jiems po nosim tie patys, kurie skelbė apie vis artėjančius komunizmo horizontus, vis nutylėdami, kad ta linija tiek pat nutolsta, kiek prie jos priartėja.

Šokių ir muzikantų kolektyvai, jau paruošę kokybišką produktą, atkeliavo Kaunan. Jūs ruošė atsidavę savo darbui, netgi pomėgiui, patriotai, gaunantys minimalų ar nedaug didesnį atlygį. Tačiau jie savo darbą, kaip tautos meno lobį, įrašė į istorijos lobyną. Jūs pagarbiai minės

mūsų būsimos kartos. Ne turtais, bet menu, sąžiningu darbu jie grindžia savo ir savųjų ateitį, suteikdami šiam procesui tam tikro sakralumo.

Tai buvo menininkų dovana Lietuvos Valstybei, karaliaus Mindaugo karūnavimo dienos proga.

Ar pastebės tuos nepakartojamus menininkų darbus tie, kurie vien pieštukams pasiskyrė sau po tūkstantį Lt. mėnesiui, o ir „algeles“ dar prisidėjo penketą šimtų ir vis vaitoja, kad mažas jų atlygis, nors jie nesugeba per dar-

bo dieną susitarti dėl darbotvarkės, tačiau sau rentą siekia skirti žaibu. Tad, ponai gobšūnai, nustokit agituoti patys save, kad pinigų kiekis lemia produkto kokybę, atsigręžkit į minimas menininkes biteles darbininkes ir suprasit kokie jūs melagiai ir šiaudadūšiai.

FOLKLORO DIENA „Saulutė rateliu tekėjo“ pažėrė tiek mūsų tėvynės liaudiškų perliukų, kad sunku net aprėpti. Saulutė ankstyva, ankstesnė už troleibusus ir autobusus, o šienpjovių laukas ne prie stotelės, senjorams ne viskas įveikiama, dargi kai lietus nugarą plaka. Folkloro atstovams tokios kliūtys nė motais. Jie savo programą tesėjo nė kiek ne blogiau, nei anie kauniškių stadione. Nebuvo nei „broliškos“ lezginkos, nei „vyresnio brolio“ kazoko. Žinoma, ir pirmoji, ir ši programa be okupacinės kupros nepatiko, kaip skelbia žiniasklaida, „privatizuotos valstybės“ veikėjams.

Valstybinės dienos vėlyvą vakarą valdiškos televizijos ekrane pasirodė anksčiau buvusios valstybinės dienos kartojimas. Ekranan stėjo buvęs DOSAAF majoras su lakūno antpečiais, buvęs aukščiausias valstybės valdininkas, bet iš ten išmestas (dabar nuolat pakeldamas aukštyn fiurerišką kumštį - su tėsiniu: tvarka bus!). Paskaitė padėjėjų parašytą kalbą apie „jo kolegą“ Mindaugą. Šį epizodą palydėjo balsingo daugiataktantinio choro raliavimai, kai majoras su „berniukais“ raižė kapitalistų padanges melsvas, netyčia prisisegę filmavimo prietaisiuką, kad ir kitiems berniukams parodytų kapitalistų puvimo laipsnį.

„VARIO AUDRA“ garsi ir išpūdinga. Išgroti visi lietuvaičių sukurti maršai.

Būta jų nemažai. Pažėrė jie liaudies ir savo išmoningai interpretuotas melodijas, net per skardos statines bugnijo.

ANSAMBLIŲ VAKARE „Saulės vartai“ – muzika, šokiai, dainos. Sušoko ir „Kubilą“, kuri prieš šešis dešimtmečius (gal net su trupučiu) ir mes tuometinėse mokyklose šokome. Smagu prisiminti. Padainavo net rezistentų dainų. Dargi pašėliojo. Smagus buvo vakaras (tik tas nenuorama lietus vis priminė gamtos visagalybę ir jos išdaigas).

DAIŲ DIENA. Tai didinga šventė, pasaulio šviesulių pripažinta žmonijos kultūrinis paveldas. Man ji atrodo ne tik šventiška, bet ir šventa. Prasidėjo šiek tiek netikėtai, pagyruoniškai svetimšalio kūrinio, tarsi kokia „lezginka“ buvusiose šokių dienose, sušokta mūsų šokių garbei. Suskambėjo dainos. Aš – iš to milijono lietuvių, kuriems per okupacijas nepasisekė, tačiau daliai iš jų nepasisekė daugiau (dabar jie šią šventę mato iš Abraomo „žaliojo pusmėnulio“ pievų arba ją laimina, arba perspėja kokia nors neganda). Man nepasisekė mažiau, todėl aš galiu stebėti Vingio parke, arba prie televizoriaus namuose. Žinoma, aš laikiu, ar bus prisimintos to milijono lietuvių laikmečio

godos; jie taipogi dainavo dainas, kūrė paveldą, to laiko, tų žmonių paveldą. Ir dainavo tie iš nepasisekusių milijono, metų metais nuo Baltijos iki Vladivostoko, tiek su ginklu rankoj, tiek sukaustyti grandinėmis. Gal išgirsiu jų dainas, gal jie verti, gal prisimins? Deja, išgirdau ką kita: „Tėvyne, su kuo ir už ką tu eini?“

Eiliavo tremtyje V.Cinauskas, miške – Krivickas, P.Bartkus, B.Liesis J.Žičkus, kūrė net melodijas toms eilėms. Jų eiles dainavo tada, padainuoja ir dabar. Nemažiau jos skambios, kaip „Kur giria žaliuoja“. Bet jos ne tų, kurie padarė laiku kūrėstuką ir Tėvynę vėl jų, nors ir be Lenino. Šis nepasisekusių milijonas, kaip ir jų paveldas, nepopuliarus. Dabar kūrėstukininkų laikas. Ar menininkų priedermė ištrinti iš paveldo vieną iš raiškiausių istorinių tarpnių? Jie krauju ir ašarom tuomet surašytas tėvynainių išskirtines godas galėtų perkelti dainų dienas, visiems laikams, suteikdami šiai šventei daugiau sakralumo, o šių dienų menininkams visos tautos pagarba.

Šių dienų dainelė „Kaip gyveni?“ nuskambėjo tarsi klausimėlis televizijoje, - ar jau rytoj išvažiuoji Airijon? Tai pretenzija į aukso veršio estradinį variantą, arba į prami-gusių piemenukų šėliojimus. Gal tai šiuolaikiška, bet gan skystoka.

Mes į pasaulinio paveldo pyne turėtume įpinti kūrybinių galių tėkmę per skausmingus ir garbingus mūsų tautai istorinius slenksčius. Nors tai dabar nepopuliaru, tačiau menininkams fundamentalius dalykus ignoruoti nevertėtų. Tautos meninės tėkmės eina iš praskaidrintos dvasiniu tyrumu širdies, neturinčios drumzlių ir svetimkūnių. To linkim ateinančiom dainų šventėm.

Su liūdėsiu pranešame, kad Ivano Frankovske Ukrainoje mirė buvęs politinis kalinys, aktyvus 1953 ir 1955 metų streikų Vorkutos lageriuose dalyvis, Vladimiro kalėjimo buvęs kalinys, „Severnyj Sojuz za Svobodu“ narys, poetas, nuoširdus Lietuvos draugas

Michailas Dmitrovičius Bula

Velionio artimuosius ir gimines nuoširdžiai užjaučia
Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga

Kas ta „sanglauda“?

**Antanas Rimantas
Šakalys**

Pastaruoju metu per televizijos reklamą vis rodomas siužetas apie 23 mlrd. litų skiriamą Lietuvai 2007–2013 metams iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų. Parama mokslui, ekonomikai, naujoms technologijoms įsigyti aiški, suprantama, tačiau skiriama parama ir kažkokiai „sanglaudai“. Su mokslu ir technika – aišku, bet kas yra ta „sanglauda“ niekas neaiškina.

Į spaudą prasprūsta šiek tiek tokios žinutės apie to žodžio reikšmę. Pavyzdžiui, Romualdas Ozolas apie „sanglaudą“ kalba pasitelkdamas Lenkijos elgesio pavyzdį. Atrodo, kad lenkai jau tokias lėšas pradėjo įsisavinti ir tą „sanglaudą“ ar „sandraugą“ jau realizuoja. „Lenkija dirba visomis kryptimis – rašo R. Ozolas – ir visais įmanomais būdais. „Kresuose“ (tai reiškia – ir Vilniuje) ji per kultūrinių ryšių atgaivinimą (paveldo, visų pirma bažnyčių ir vienuolynų materialinę ir dvasinę globą, pamaldas lenkų kalba, lenkų kultūros centrų, lenkiškų mokyklų steigimą ir finansavimą ir kita) „ima“ vietos žmones ir lenkiškos dvasios saitais sieja juos su Lenkija“.

Kaip „sanglaudos“ siekio pavyzdys yra Lietuvoje minėjimui pakišta 1791 m. lenkiška konstitucija, per kurią, kaip žinoma, praktiškai buvo panaikinta Lietuvos valstybės nepriklausomybė. Ta konstitucija, kaip ir Liublino unijos aktas, lenkų tautai yra tarp svarbiausių dokumentų jos istorijoje, tačiau lietuvių tautai ir jos valstybingumui – tai savanoriškos, pačių lietuvių valdomos valstybės praradimo, polonizacijos pergalės aktas.

Įkyriai peršamas Lietuvos lenkų asmens dokumentuose vardų ir pavardžių rašymas lenkiškais rašmenimis. Ir tai daroma pakankamai ciniškai kitoje valstybėje. Vyksta ir dar keistesni dalykai: Švietimo ir mokslo ministerija siūlo Vyriausybei pritarti, kad Vilniuje būtų įsteigtas Lenkijos Baltstogės universiteto filialas. Ministrė Roma Žakaitienė teigia, kad priešingu atveju Lietuvai grėstų tarptautinis skandalas. Pabandykite, nesusivokianti ponija, pariteto pagrindu įsteigti lietuvišką universitetą Varšuvoje ar Krokuvoje; skandalas iš lenkų pusės tikrai kiltų.

Lenkija plėtoja seniai svajotą, bet dar neįgyvendintą Lenkijos ir Baltijos valstybių „sandraugos“ ar „sanglaudos“ idėją, o mūsų valstybės vadovai bei Švietimo ir mokslo ministerijos klerkai, tarsi kokios lenkų prostitutės, tyli arba pritaria.

Kitos sritys – pramonė, energetika. Atkreipia dėmesį numatomos statyti naujos atominės elektrinės perspektyvos. Jau lenkams perleidom „Mažeikių naftą“, gal ir Butingę, ruošiamą finišui „Klaipėdos nafta“. Estija jau dabar apie tokį pavojų išpėja, ketindama nuo naujos AE sutarties pasitraukti, veikiau bendradarbiauti su suomiais, o ne slavais.

Įdomių samprotavimų perskaičiau žurnale „Galadusys“, kurį leidžia Lenkija lietuvių ir lenkų kalbomis. Tas žurnalas, skirtas pasienio regionui „Seinai – Lazdijai“, finansuojamas iš Europos Sąjungos lėšų. Žurnalas įdomus, talpinantis daug etnografinių nuotraukų, tačiau jame praslusta „sanglaudos“ idėjos. Jei mūsų spauda mini tik Lenkijos ir Baltijos šalių sandraugą, tai žurnale rasime ir nuostatų plėsti įtaką Euroregione „Nemunas“. O tai – lenkų – lietuvių – baltarusių teritorijos. Čia rasime ir cituojamą lietuviukę, kuriai gėda būti lietuvaite.

Taigi matyti, kad kaimynai „sanglaudos“ milijardais jau efektyviai naudojami. Antai Lenkijos ambasadorius Lietuvoje jau turi „nuovirų“ iš tų milijardų pretenzingai pareikšdamas, kad lietuvišką užrašą ant Adomo Mickevičiaus paminklo reikėtų perrašyti lenkiškai, nes lenkai lietuviško užrašo nesupranta. Iš tikrųjų tokiems ambasadoriams turėtų būti parodyta vieta „kur vėžiai žiemoja“ arba pasiūlyti pasirinkti valstybę, kurioje nereikia laikytis tos valstybės įstatymų ir taisyklių.

Analizuojant vykstančius reiškinius Lietuvos – Lenkijos santykiuose, „sandraugą“ bei „sanglaudą“, ryškėja pastarųjų žodžių prasmė: savo nepriklausomybę pamažu atiduodame Lenkijai.

Santykių raidos sugretinimui dera prisiminti kaip buvo sprendžiami kultūros ir švietimo klausimai Lietuvos pirmosios respublikos laikais. Švietimo sistema buvo plėtojama tik lietuvišku pagrindu, o visiems kitataučiams buvo sudarytos sąlygos jau nuo pirmos klasės integruotis į mūsų valstybės gyvenimą. Pirmučiausia, mokyklos buvo statydinamos valstybės pakraščiuose, įrengiant jas pagal geriausius europinius pavyzdžius. Rezultatai buvo akivaizdūs: Lietuva sugebėjo pasivyti klestinčias Europos valstybes visais ekonominiais rodikliais, ypač žemės ūkyje. Klestėjo kultūra, menas. Kiek iškilių asmenybių išugdė vien Marijampolės Rygiškių Jono mokykla, o ten buvo Lietuvos pakraštys. Per 17 antrosios nepriklausomybės metų tik vienintelis švietimo ministras Zigmas Zinkevičius ėmėsi tautinių mažumų integravimo į mūsų valstybės gyvenimą. Prezidentas V. Adamkus matyt už tai jį atstatydino, o ir „krikščionys demokratai“ su A. Saudargu priešakyje atsisakė jį palaikyti. Susidariusį vakuumą mūsų švietimo sistemoje užpildė lenkų „autonomininkai“, kurie Vilniuje akivaizdžiai terorizuoja Lietuvos valstybės kamieninės tautos gyventojus.

Vis garsiau kalbama apie draugystę su Prancūzija. Dar ji nevadinama kaip Lenkija strategine partnere, tačiau tendencija akivaizdi. Nejau istorija mus nepamokė? Apie lenkus nekalbėsime – jie niekad nebuvo mūsų draugai, o ir patys nesiruošia tokiais būti. Lenkai nuo seno dievino prancūzus, juos stengėsi laikyti „strateginiais partneriais“ dar 1917–1918 metais, kai jie per „Europos tarybą“ stabdė lietuvių mūšius su bermontininkais ir piršo derybas. Lietuviai anuomet tokius lenkų pataikūnus prancūzus Lietuvoje buvo suėmę kaip šnipus, tačiau, laimėję kovas su bermontininkais ir bolševikais, paleido. Po Želigovskio intervencijos į Lietuvą, 1920 m. po Giedraičių kautynių, kai lenkai jau bėgo iš Vilniaus, Prancūzija, kaip Europos tarybos narė, sustabdė lenkų vijimą iš Lietuvos ir pasiūlė konfliktą su-

reguliuoti diplomatinio būdu. Mes netekome Vilniaus ir Vilniaus krašto. Prancūzų vadovaujama Antantės koalicija vos neatidavė lenkams ir Klaipėdos, bet mūsų savanoriai ir sukilėliai prancūzus iš Klaipėdos išvijo, valdžią paėmė į savo rankas. Dera priminti ir visai nesenus įvykius, kai prieš pat skelbiant mūsų antrąją nepriklausomybę, Prancūzijos prezidentas Miteranas rašė laišką V.Landsbergiui ir prašė nepriklausomybės siekiu netrukdyti M.Gorbačioviui daryti „perestroiką ir glasnost“. Jei ne V.Landsbergio išmintinga diplomatija, gal ir dabar murkdytumės sovietinėje pelkėje.

Atkreipia dėmesį žiniasklaidoje dr. Rūtos Gajauskaitės pastebėjimai apie kitus „sanglaudos“ aspektus. Mūsų valdžios dažnai painioja tautines, socialines su seksualinėmis mažumomis. Jei vienos mažumos gali būti politinio nagrinėjimo objektais, tai biologiniams genetikos nukrypimams politikoje negali būti vietos; tokios anomalijas reikia palikti medicinai, kuri paisydama medicinos etikos nuostatų, anomalijas laikytų paslapyje. O jų viešinimas, gėjų maskaradai tautą veda į visuotinį iškrypimą. Tačiau valdžios ne tik toleruoja panašius „judėjimus“, bet ir lėšas jų veiklai skiria, skatina žalingų reiškinių plėtrą. Antai Kauno Vytauto Didžiojo universiteto „šviesuoliai“ pačiame universitete surengė mokslinę konferenciją apie homoseksualizmo plėtrą. Už kokias lėšas? Gal ir čia „sanglauda“, gal ji finansuojama iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų? Juk kalba eina apie „mažumas“, tik – genetinių

anomalijų. Gal taip siekiama sunaikinti mažąsias tautas, tarp jų ir savąją?

Europos struktūrinių fondai mokslui, naujoms technologijoms gal ateityje ir atsipirks grąža tam tikrais pasiekimais, naudingais Lietuvai ir Europos Sąjungai, tačiau milijonai kažkokiai „sanglaudai“, kurios prasmės neatskleidžia nei mūsų, nei Europos žiniasklaida, gali pasitarnauti Lenkijai realizuoti Želigovskio siekius Lietuvoje. Juk š.m. kovą Lenkijoje vyko gyventojų apklausa, kurioje paaiškėjo, kad 75 proc. apklaustųjų mano, jog Vilnius turi priklausyti Lenkijai. Ar tokia apklausa yra žingsnis į „sanglaudą“, ar tik padrašinimas autonominiams, sunku nuspėti.

Žemaičių kerštas

Algimantas Zolubas

*Nebijok,- tarė meška,- nieks pikta nerasis!
Tėvai mūsų nuo amžių sandaroj gyveno,
Drauge gimė ir augo ir drauge paseno.
Štai ir dabar vienokia mus laimė sutiko:
Man lenciūgas ant kaklo, tau pančiai paliko.*

Iš S.Stanevičiaus „Arklys ir meška“

Ar už nepelnytą kukučiais pravardžiavimą (turbūt Marcelijaus Martinaičio „Kukučio baldės“ bus prasikalte), ar už pelnytai atstatydintą prezidentą žemaitį, keli žemaičiai pasišovė lietuvių tautai keršyti. Iš pirmo žvilgsnio naiviai ir juokingai atrodo tas kerštas, tačiau, kai mūsų valstybinės institucijos iš didelio nerašto pridaro visokių akibrokštų, galima sulaukti visai nejuokingų pasekmių. Ko vertas vien Konstitucinio Teismo nesenas „išaiškinimas“ dėl pilietybės!

Antai, kietasprandis telšietis Antanas Kontrimas, ant savo barzdos kilojantis bačkas ir mergas, neseniai savo itin žemą vidinę kultūrą demonstravęs užsienyje ir vienoje Lietuvos TV komercinio kanalo laidoje, turi Teisinių institucijų departamento prie Teisingumo ministerijos raštą, kuris leidžia jam pase įsirašyti tautybę, vietoj lietuvio – žemaitis, o penki naujosios „žemaičių tautos“ iniciatyvinės grupės nariai – buvęs seimūnas paksistas Egidijus Skarbalius, minėtas Antanas Kontrimas, Alvydas Jokšas, Arvydas Norvydas, vilnietis Liudvikas Ragauskis – jau ir žemaičių „tautos“ registrą kurti sumanė ir pasiskelbė, esą jau 1,5 tūkstančio „tautos“ narių suregistravo ir dar

dešimteriopai daugiau suregistruoti tikisi. Belineka sulaukti Konstitucinio Teismo „išmintingųjų rašto aiškintojų“ išvadų, kad į registrą dar galės pakliūti sūduvių, dzūkų ir aukštaičių „tautos“. Tik lietuvių tautos nebeliks. Gi nejuokaujant, broliams žemaiteliams vertėtų pasiaiškinti sąvokos tauta reikšmę. Tam užtenka atsiversti „Dabartinės lietuvių kalbos žodyną“ ir perskaityti: „Tauta – istoriškai susidariusi žmonių bendruomenė, turinti bendrą kilmę, žemę, kalbą, istoriją, kultūrą“. Galima, žinoma, rasti tautų, kurios kalba keliomis kalbomis, gyvena įvairiose teritorijose, tačiau jas vienija bendras istorinis likimas arba istorinio likimo bendrystė. Toki yra žydų tauta. Kalba keliomis kalbomis, neturėdama valstybingumo (iki 1948 m.), išsiplašiusi po pasaulį. Tačiau žydų tautinės priklausomybės saitai matuojami tūkstantmečiais, daugybe pasaulyje gar-

sių vardų, yra itin ryškūs, ženklinti tvirtu istorinio likimo bendrystės ženklu. Žemaičių istorinis likimas lietuvių tautoje nėra koks išimtinis, jis – ženklintas lietuvių tautos bendrystės ženklu.

Iš tikrųjų žemaičiai gali didžiulioti savo atkaklumu siekiant tikslo, išlaikoma gražia tarme bei daugeliu kitų gerų etninių savybių, tačiau ant Lietuvos tūkstantmečio slenksčio (netenka abejoti, kad lietuvių tauta jau buvo iki jos paminėjimo) atsisakyti istorinio likimo bendrystės – protu nesuvokiamas akibrokštas. Lietuvos karalystė 1253 m. buvo sukurta ant kamieninės lietuvių tautos pamatų, pirmoji Lietuvos Respublika 1918 m. skurta ir antroji 1990 m. atkurta tautiniu pagrindu, todėl mintys bei kalbos apie kitokias tautas Lietuvos valstybėje – lengvo pasišaipymo tevertos.

Labai panašu, kad ne žemaičiai iš kultūrinio sugalvojo bei bando kurpti politinį darinį. Iš nesenos patirties mena-

me, kaip sovietai kurstė neva lenkiškus, o iš tikrųjų, - „ant KPSS platformos“ partiečių šutvės autonominkus. Tokie kurstymai, regis, neišnyko iki šių dienų. Ar ne SSRS teisių ir pareigų perėmėja Rusija, skirianti propagandai „artimajame užsienyje“ milžiniškas lėšas, bus pakišusi paminėtiems žemaičiams „parapijinį patriotizmą“? Patrauklu ir paranku nedraugiškai kaimynei būtų „nuraminti“ susipešusius „mešką“ ir „arklį“, įvesti čia „tvarką ir teisingumą“. Jei Vytautas, siekdamas netrukdomai veikti Rytuose, buvo trumpam užrašęs Ordinui Žemaitiją, tačiau jis 1401 ir 1409 m. skatino bei rėmė žemaičių sukilimus, kol 1411 m. Žemaitiją atgavo bei 1413 m. ją apkrikštijo, tai dabar gal siekiama, kad Žemaitija, kaip užhipnotizuotas triušis, be prievartos eitų Rusijai į narsus.

Kelių naivuolių pasidavimą klastai ar juokingą kerštą valstybei reikia palikti užmarščiai kaip dėmesio nevertą, nevykusį žaidimą.

Mums rašo

Ką pasakoja Lietuvos ypatingasis archyvas apie Jono Skardžiaus tragišką likimą, nekartosiu, tik priminsiu, ką pati menu.

Jo mamytė Liuda Skardžiuvienė mirė, pagimdžiusi sūnelį Joną. Kai augo, jis dažnai viešėjo mūsų namuose. Mano tėvai našlaitį ypač mylėjo, tuo labiau – aš, neturinti brolio.

Jis buvo penkiais metais už mane vyresnis, smagus pokštininkas, bebaimis, sugebantis nuo pirties stogo persokti per Vaižganto aprašytą Malaišos upelį, įsupti mane sūpuoklėse į tokį aukštį, kad melsdavau liautis iš baimės, o jis tvirtino įkvepiąs man drąsą, mokė lenktyniauti slidėmis, juokino persirengęs indėnų vadu. Baigė Salų žemės ūkio mokyklą, kai neteko tėvo. Jis nusišovė, nepaklūsęs spaudimui tapti skrebu.

Iki paskutinio atodūσιο nepamiršiu, kaip nuo mažens nešiojosi Motinos, kurios nematė, nuotrauką ir paslapčiomis, užsidaręs seklyčioje žiūrėjo į jos veidą, berniuko akyse tampančio gyvu. Aštuoniolikmetis nuėjo į amžinybę pas tėvus, pasak Justino Marcinkevičiaus, dar nemylėjęs, dar nebučiavęs, bet likęs ištikimu Gediminaičiams.

Danutė Šilininė

GULAG'o kalinių ir tremtinių gretos kasmet retėja ir, norėčiau tikėti, nepasipildys.

Ariogalos renginys tapo pripažintu respublikiniu, o ir tarptautiniu reiškiniu, kuriam lygių nėra nei Baltijos regione, nei visoje ES.

Jo išsaugojimas, kaip laisvės kovotojų ir genocido aukų tradicijų palaikymas yra itin svarbus ir subtilus dalykas.

Šįmet Ariogaloje **buvo apstu jaunimo, kuris galėtų perimti tėvų ir senelių patirtį, tradicijas ir jas pratęsti.** Tai vienintelis kelias norint išsaugoti šį renginį kaip unikumą. Jau būta mėginimų perkelti visos Lietuvos sueigą iš Maironio apdainuotos Dubysos slėnio į kokį nors Kauno stadioną.

Ariogalos renginys atlieka kelias funkcijas:

- liudija komunizmo pseudoideologijos bankrotą;
- demonstruoja kartų patirties perimamumą;
- **laukiama proginė šventė labai patogioje vietoje** – centre Lietuvos ir palankiu laiku – vasarą, kur renkasi likimo broliai ir sesės, jų artimieji ir prijauciantieji;

– tai **tautiečių solidarumo šventė su ryškia pilietine-patriotine nuostata;**

– čia priimamas vienas kitas kreipimasis aktualiais klausimais, bet tai nėra politinių varžytuvių arena, galinti pakeisti Seimą;

– visada yra ir kultūrinė programa;

– savaime suprantama, kad toks renginys negali likti be Dievo žodžio;

– į renginį atvyksta aukščiausios valdžios atstovai. Tai labai svarbu.

Matyčiau tris panašaus pobūdžio respublikinio masto renginius: sueiga Ariogaloje, mokomojo bataliono prisai-ka Rukloje ir Švenčiausiosios Mergelės Marijos gimimo paminėjimo iškilmės, sutampančios su Vytauto Didžiojo karūnavimu (neįvykusiu) bei išreiškiančios padėką už Lietuvos Nepriklausomybės ir laisvės apgynimą.

Edmundas Simanaitis

Sovietų okupacijos padarytos žalos atlyginimo klausimai jau daug metų nesprendžiami. Nuo 2000 metų buvo tik du bandymai (2001 m. sausio ir kovo mėnesiais), kai Vyriausybės derybininkai mėgino Rusijai kelti žalos atlyginimo klausimą oficialių derybų metu. Rusija abu kartus šio klausimo nesutiko svarstyti. Po to jau šešetą metų tęsiasi visiška tyla. Nors Seimo nariai periodiškai kreipiasi į Vyriausybę, reikalaudami vykdyti 1991 metų referendumo ir 2000 metų įstatymo nuostatas dėl žalos atlyginimo iš Rusijos, SSRS teisių ir pareigų perėmėjos.

Paskutinis užsienio reikalų ministro P.Vaitiekūno atsakymas į Seimo narių oficialų paklausimą šių metų liepos mėnesį tiesiog apstulbino savo nelogiškumu. Atsakymo esmė tokia, kad Vyriausybė stengiasi, bet Rusijos pusė nesutinka. Derėkitės Jūs patys, t.y., Seimo nariai. Nepaisant to, kad demokratiname pasaulyje nėra tokios praktikos, kad parlamentariai vestų tarpvalstybines derybas. Derybos yra Vyriausybės darbas. Paaiškėjo, kad tokių pastangų iš Vyriausybės pusės jau 6 metai iš viso nebuvo.

Girdime sakant esą mes (Vyriausybė) dėl jūsų (tremtinių) su Rusija nesipyksime. Savo piliečių geroje esą turi rūpintis kiekviena valstybė. Tai jūs ir gaunate nukentėjū-

sių asmenų pensiją (172 litai per mėnesį). Ir nieko daugiau nereikalaukite.

Bet prašyti ir gauti trupinius nuo valdžios stalo politiniams kaliniams ir tremtiniam neatrodo nei garbinga, nei teisinga. Jie ragina Vyriausybę lanksčiau derėtis su Rusija dėl kompensacijų už vergišką darbą, sužalotą sveikatą lageriuose ir tremtyje bei pensijų už kalinimo ir tremties laiką. Politinių kalinių ir tremtinių darbo vaisiai – pastatyti miestai, keliai, kasyklos, gamyklos – pasiliko Rusijai. SSRS žlugus jie neišnyko, dirba ir duoda naudą iki šiolei. Kodėl dalį ten sukuriamos vertės neskirti tas darbo vietas ir gyvenamąją aplinką sukūrusiems žmonėms? Juk tai būtų labai humaniška.

Bet mūsų Vyriausybė tokių derybų Rusijai nėra pasiūlusi. Atvirkščiai, nuo okupacijos nukentėjusiems žmonėms ministrai siūlo kiekvienam asmeniškai kreiptis į teismus dėl patirtos žalos atlyginimo. Bet žmonės nemoka ir nenori bylinėtis. Jiems reikalinga aiški ir konkreti valstybės juridinė pagalba.

Vienoje iš Ariogalos sąskrydžio rezoliucijų buvę politi-

niai kaliniai ir tremtiniai pasiūlė Vyriausybei dėl kompensacijų derėtis ne tik su Rusijos, bet ir su Kazachijos vyriausybe. Juk daug politinių kalinių ir tremtinių iš Lietuvos dirbo ir savo darbo vaisius paliko šios valstybės teritorijoje. Kazachija dabar jau turtinga valstybė. Šia rezoliucija netrukus ėmė domėtis Kazachijos ambasados darbuotojai. Kokiu pagrindu? Ar tai ne apsirikimas? Juk Kazachija niekada nebuvo okupavusi Lietuvos. Atvirkščiai, pati buvo Rusijos, vėliau – SSRS, okupuota,

Bet kodėl gi ne? Juk Austrija taip pat buvo nacių Vokietijos okupuota, bet pati gera valia išmokėjo kompensacijas jos teritorijoje priverstinius darbus dirbusiems žmonėms. Kompensacijos buvo mokamos iš fondo, į kurį lėšas pervedė kompanijos, kurių gamyklose Antrojo pasaulinio karo metu priverstinai dirbo nacių kaliniai. Tai buvo savanoriška, humaniška akcija. Kodėl taip pat humaniškai dabar negalėtų pasielgti Kazachija? Koks geras žmoniškumo pavyzdys būtų aklaui užsispyrusiai Putino Rusijai!

Dr. Povilas Jakučionis

Žemaičių kultūros organizacijų pareiškimas

Artėjant kiekvieniems rinkimams į Seimą, Lietuvoje pradeda rasti naujų partijų ir judėjimų, kurių tikslas – bet kokia kaina patekti į valdžią. Šių metų rugsėjo pabaigoje žiniasklaidoje pasirodė pranešimų apie steigiamą Žemaičių partiją, kurios pagrindiniai tikslai esą apskričių sistemos reformavimas, siekiant Žemaitijos regiono sukūrimo, taip pat etninės tautybės, t. y. žemaičių, įrašo pase įteisinimas, žemaičių tautos pasitikėjimo savimi didinimas, kultūrinės bei istorinės savasties saugojimas.

Šis pareiškimas nuskambėjo kaip akibrokštas visiems save gerbiančioms žemaičiams.

Žemaičių partijos steigėjai įkaitais paėmė kiekvieno žemaičio prigimtine teisę laisvai būti savimi, gerbti savo tėvų žemę, puoselėti savo krašto tradicijas ir kultūrą, kenkia kilniems visos Lietuvos etninės kultūros puoselėjimo ir plėtojimo pagrindams.

Dar Vytautas Didysis sakė, kad žemaičiai yra tie patys lietuviai. Prisiminkime M. Giedraitį, M. Valančių, S. Daukantą, M. Daukšą, S. Stanevičių, Žemaitę, Maironį, S. Darių ir S.

Girėną, M. Biržišką ir kitus garsius žemaičius, kurie visą savo gyvenimą, kūrybą ir darbus skyrė Lietuvos valstybės kūrimui ir puoselėjimui.

Pasinaudodami Lietuvos gyventojų nusivylimu esamomis politinėmis partijomis, spekuliuodami kraštiečių patriotiniais jausmais, naujosios partijos kūrėjai bando spręsti savo asmenines ir politines ambicijas, nesuvokdami, kur veda ši pavojinga tendencija, kai partijos kuriamos etniniu ar tautiniu pagrindu, iškeliant vienos tautybės ar etninės grupės interesus aukščiau kitų.

Lietuvoje jau veikia kelios tautiniu pagrindu surinktos partijos, kurių užmačios suskaldyti Lietuvą mažai kam kelia abejonių. Įtardami, kas finansuoja šį judėjimą, nesame tikri, kad ir šios partijos kūrėjai bei jų rėmėjai neturi tų pačių tikslų – įnešti sumaištį į Lietuvos politinį gyvenimą, provokuoti separastines nuotaikas, sukelti etninius konfliktus, taip sudarant galimybes atsirasti įvairaus plauko „gelbėtojams“ ir „tvarkdariams“.

Kviečiame žemaičius pamąstyti ir įvertinti, kur gali nuvesti tokie politiniai žaidimai ir kam tai gali būti naudinga.

Turime vieną Tėvynę, vieną istoriją ir vieną ateitį, tad bet koks bandymas reikalauti sau išskirtinumo kitų Lietuvos piliečių sąskaita yra pavojinga politinė avantiūra.

Žemaičių akademija; Žemaičių kultūros, akademinio jaunimo ir vaikų rėmimo fondas; Akademinio žemaičių jaunimo korporacija „Samogitia“; Regionų kultūrinių iniciatyvų centras; Biržiškų draugija; Simono Stanevičiaus bendrija; Šatrijos Raganos draugija; Žemaičių kultūros draugijos Vilniaus skyrius; Žurnalo „Žemaičių žemė“ redakcija

VARPAS

Leistas politkalinių sovietinės koncentracijos stovylose: 1955 m. Vorkutoje ir 1957 m. Intoje, nuo 1975 m. iki 1989 m. – pagrindinė Lietuvoje. Atkurtas 1996 m. vasario mėn.

Leidėjai Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga, SL 22 09, ISSN 1648-0244.

Adresas: Architektų g. 14-60, Architektų g. 8-4, LT-04210 Vilnius. Tel.: 2444619, 2442157. Faksai: 2444619, 2442157.

Redaguoja redakcinė kolegija. Numerio dailininkė ir dizainerė Neringa Motiejūnaitė. Bendradarbiams honoraras nemokamas. Straipsnių turinys nebūtinai turi sutapti su redakcijos nuomone, straipsniai ir nuotraukos nekomentuojami ir negražinami.

157-ojo „Varpo“ numerio redaktorius – Algimantas Zolubas. Skaitykite „VARPA“ internete: www.lrs.lt/rezistencija lietuvių, anglų ir rusų kalbomis

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (kodas 191913666)
Atsiskaitomoji sąskaita AB Bankas HANSABANKAS, Karoliniškių KA.
Sąskaita Nr. LT62.73000.10002492325

Išleido ir spausdino „Baltijos kopija“. Kareivių g. 13b, Vilnius. Tiražas 700 vnt.

Aukos VARPUI

Už aukas „Varpui“ dėkojame:

E.Smetonai – 50 Lt, S.Vaineikienei – 50 Lt, M.Šironienei – 20 Lt, K.Gurskienei – 20 Lt, G.Papiningiui – 20 Lt, G.Augulytei 300 Lt, J.Fišui – 20 Lt, J.Kojelienei – 10 Lt, A.Navickienei – 10 Lt, E.Racienei – 50 Lt, Sigitas – 7 Lt.

Dėkojame už pervestus į LLKS sąskaitą

2 proc. nuo pajamų mokesčio.

Už nuotraukas dėkojame: R.Šauliui, G.Kaluinai, P.Rutkauskui, J.Parnauskui.

LLKS žinios

* Rugpjūčio 30 – rugsėjo 2 dienomis Vokietijoje, Varen Muritc mieste, viešėjo visuomeninės organizacijos „SOS Vepriuose“ delegacija: vadovas, LLKS narys Romas Petras Šaulys, vertėja Jadvyga Dainienė, Algima Uselienė, Laimutė Šiauliūnienė. Taip pat kartu vyko ir Muzikos mokyklos akordeono klasės vyr. mokytojas Eugenijus Žurauskas. Jis Švč. Marijos bažnyčioje ir išvytųjų iš gimtų vietų sąjungos suvažiavime pristatė savo muzikinę programą. R.P.Šaulys ištikimiausiems vepriškių bičiuliams bei rėmėjams įteikė rajono mero Algirdo Kopūsto pasirašytus padėkos raštus. Ukmergiškiai viešnagės metu dalyvavo Išvytųjų iš gimtų vietų sąjungos suvažiavime, susitiko su Maltos ordino atstovais. Delegaciją šiltai sutikę bičiuliai surengė ekskursiją, susitikimų, buvo sutarta dėl tolimesnio bendradarbiavimo.

Ukmergiškiai Varene

* Spalio 28 d., dalyvaujant „Vilnijos“ draugijai, Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungai, Lietuvos skautams buvo paminėtos Vilniaus ir dalies krašto atgavimo 68-sios metinės. Minėjimas prasidėjo Mišiomis šv. Mikalojaus bažnyčioje ir tęsėsi Rasų kapinėse. Buvo pašventinti nauji įrašai anksčiau sukurtuose kenotafuose, kalbėtojai tarė pagarbos žodžius žuvusiesiems kovose už Lietuvos laisvę. Primename skaitytojui ano meto įvykius.

1939 metų spalio 3 dieną į Maskvą atvyko Lietuvos užsienio reikalų ministras J. Urbšys ir tos pačios dienos vėl vakarą prasidėjo jo derybos su V. Molotovu, dalyvaujant J. Stalinui. J. Urbšiui buvo pranešta, jog Vokietija sutikusi, kad Baltijos kraštai priklausytų SSRS interesų sferai, ir pareikalauta pasirašyti tris sutartis: 1) SSRS-Lietuvos savitarpio pagalbos, įkurdinant Lietuvoje Raudonosios armijos įgulas; 2) abiejų šalių sutartį dėl Vilniaus srities perdavimo Lietuvai; 3) Vokietijos-Lietuvos sutartį dėl pietvakarių Užnemunės perdavimo vokiečiams. Po savaitę trukusių derybų, diktuojamų Kremliaus šeimininkų, spalio 10 d. J. Urbšys ir V. Molotovas savo vyriausybės vardu pasirašė Vilniaus bei Vilniaus srities perdavimo Lietuvos Respublikai ir Lietuvos-Sovietų Sąjungos savitarpio pagalbos sutartį. Vilniaus atgavimas tautai netapo nacionaline švente. Tauta suvokė Vilniaus atgavimo kainą. Pasak V. Krėvės, „visa lietuvių tauta buvo tuomet pagauta didžiausio nerimo ir skaudaus sielvarto, nes kiekvienas suprato, kad prasidėjo Lietuvos tragedijos pirmasis aktas. Veltui vyriausybės oficiozai stengėsi atvaizduoti tokį „Vilniaus atgavimą“ kaip politinį laimėjimą. Net iškilmingas mūsų kariuomenės įžengimas į Vilnių, transliuotas per radiją, nepakeitė lietuvių nuotaikos“. Pesimis-

P A D Ė K A

2007 m. spalio 18 d.
Vilnius

*Pirmajam atkurtosios Nepriklausomos Lietuvos valstybės vadovui,
Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungos Garbės nariui
prof. Vytautui Landsbergiui*

75-mečio proga

*Nuoširdžiai sveikiname Jus,
dėkodami už Jūsų neįkainojamus nuopelnus atkuriant
Nepriklausomą Lietuvos valstybę.
Telydi Jus visada gera sveikata ir Dievo palaima*

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungos
valdybos vardu

Jonas Burokas

tines nuotaikas labai sustiprino Raudonosios armijos įgulų atvykimas. Lapkričio viduryje Alytuje, Prienuose, Gaižiūnuose (prie Jonavos) ir Naujojoje Vilnioje įsikūrė 20 tūkst. raudonarmiečių, t. y. beveik tiek pat, kiek buvo vyrų Lietuvos kariuomenėje (32 tūkst.). Savo nuomonę apie spalio 10 d. sutartį paprastai žmonės išsakė talpia fraze: „Vilnius mūsų, o mes rusų“.

Vilnius, 1939 m

Rasos, 2007 m

LIETUVOS SAJŪDŽIO BŪSTINĖJE PAMINĖTAS VYTAUTO LANDSBERGIO 75-ASIS GIMTADIENIS, ATIDARYTA JO KŪRINIŲ PARODA

LLKS valdybos pirmininkas, LS tarybos narys Jonas Burokas, Sukaktuvininkas ir „Varpo“ leidėjas Edvardas Burokas

Pirmoje eilėje sėdi Juozas Parnarauskas, Sukaktuvininkas ir jo žmona Gražina

PRASMINGA VEIKLA, SEKTINAS PAVYZDYS

Išėjus iš tėviškės, galima palikti joje prasmingą pėdsaką. Vilniaus kupiškėnas, medicinos daktaras Gediminas Kaluina tokį neištrinamą pėdsaką palieka gimtajame Kupiškio krašte. Jo rūpesčiu, fiziniu darbu ir lėšomis, talkininkaujant architektui Žybartui Simonaičiui ir kraštiečiams, tvarkomi senkapiai, sodybos, jamžinamos buvusios kaimų mokyklos.

Kaluinų gimtinei Petrošiškių kaime

Paminklas sudegintai Kaluinų sodybai Laukminiškių kaime

Buvusios Lebedžių pradžios mokyklos atminimui

Kryžius per okupacijas žuvusių Laukminiškių kaimo žmonių atminimui

Architektas Žybartas Simonaitis ir daktaras Kaluina prie paminklo išžudytai Rasiulių šeimai ir sudegintai sodybai Laukminiškių kaime

Buvusios Vėžionių pradžios mokyklos atminimui

Paminklas knygnešui K.Gabriūnui. Unės Babickaitės-Graičiūnienės ir Petro Babicko memorialinis muziejus Laukminiškių kaime

Daktaras G.Kaluina prie buvusios Leono Katelės pradžios mokyklos Lailūnų kaime, kurioje mokėsi daktaro motina